

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Quaestio 50. De credentibus haereticorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

hæret. lib. 6. ius Pontificium sequimur. & perperâ
precitato loco Arelatani asseruit, iure canon. non
esse contrarium dispositum, & propterea ius civile so-
re obseruandum, cum manifeste multis canonicis De-
cretis, vt ostendimus, cautum sit, apostatas redeun-
tes, ad misericordiam esse recipiendos, & vitam eis
condonandam. ac vna quidem potissimum ratione,
eaque vna, & efficaci probari pot. euidenter, aposta-
tas fore recipiendos: quoniam si intelligerent nullâ
ipsis patere misericordiam locum, vt mortem effuge-
rent, nunquam ab ini. delitate, quam semel sunt pro-
fessi, reuenterentur, & hanc quæstionem copiose di-
sputat Montanus in legibus Hispania sep. part. tit. 7.
tit. 26. l. 1. q. 6. verbo, relapsi. versi. dubitant
aliqui. vide in codice Theodosiano lib. 6. tit. de hæ-
ret. leg. 41.

Apostatas penitentes non esse ab Ecclesia recipi-
dos, impiè sensu olim Nouatus. 24. quæstio. 3. cap.
Quidam autem. vers. Nouatiani. quem Fabian. Pa-
pa coactò Romæ concilio sexaginta Episcoporum,
condemnauit.

b Illi vero, qui metu mortis, &c.] Qua ratione
hoc accipi debeat, explicauimus supra in hac 2. par. ver-
sic. nec excusatur, super qua st. 41. quod omnino vi-
deas. & de hac difficultate adde, quæ disserui par.
1. super quæst. 9.

Q V Æ S T I O L.

De credentibus hæreticorum.

S Y M M A R I V M.

- 1 Credentes hæreticorum sunt in duplici genere, et
quidam sunt hæretici.
- 2 Iudicantur aliqui hæreticorum erroribus adhe-
re, tum ex verbis, tum ex factis.
- 3 Quibus factis præsumatur quispiam credere erro-
ribus hæreticorum.
- 4 Sunt alij credentes hæreticorum, non quidem hæ-
retici, sed suspecti.
- 5 Et his abiuratio, vel purgatio est indicenda.

Quinquagesima quæstio est: Hæretico-
rum credentes, qui dicendi sunt; et si
hæretici habendi sunt.

1 Ad hanc respondemus, quòd ere-
dente hæreticorum sunt in duplici genere: qui-
dam namque sunt hæreticorum credentes, qui
credunt eorum erroribus, & hæresibus, & isti sūt
excommunicati, iuxta c. excommunicamus 1. §.
credentes, de heret. lib. 5. & etiam sunt hæretici:
& tales habendi sunt, vt in eo. tit. c. excommuni-
camus, 2. in fi. vbi præmissis varijs hæreticorum
sectis dicitur sic: Credentes autem eorum erro-
ribus hæreticos similiter iudicamus.

2 Iudicantur autem aliqui credere hæreticorū
erroribus ex eorum verbis, atque factis. Verbis
quidem, vt confessione propria, dicendo se cre-
dere erroribus talium: Vel facti euidentia publi-
ce prædicando, seu defendendo illorum errores:
vel testium productione legitima, vt si conuincā-
tur per testes, quòd errores talium diuulgarunt,

A seu dogmatizauerunt. de verb. signif. c. Super qui-
buldam. vbi hæretici declarantur, qui publice præ-
dicant, & profitentur, & defendunt errores: Vel
qui cõuicti sunt per testes talia publicasse, et glo.
ad idem super cap. Ad abolendam. §. præfenti. &
verbo de præfenti.

3 Factis aut, vt si hæret. adorauerint: (eorum
verbis vtendo) reuerentiam eis suo more exhi-
buerint: consolationem, vel communionem ab eis
receperint, seu similia, quæ ad ritum eorum perti-
nent, perperauerint: sermones b eorum, & præ-
dicationes non tantū semel vel bis, sed frequen-
tius audierint: & similia egerint, per quæ eorum
a. ius, & credant eorū erroribus, apud iudicē per
exteriora probabiliter conuincatur. Ex factis. in
præsumitur de affectu. ad hoc argu. 2. q. 5. Qui
viderit. & c. de dol. l. Dolus. de bigamis. Num-
per. nec refert et, an quis voluntatem suam ver-
bis exprimat, aut factis. ff. de legibus. l. contra le-
gem. & notatur 20. q. 1. Quem progenitores. im-
mo plus est factis, quā verbo aliquid facere. arg.
de appell. Dilecti. Magis enim est standum fa-
ctis, quā verbis, vt docet Christus, Matth. 23.

B Conuincuntur igitur aliqui esse credentes hæ-
reticorum erroribus, verbis, & factis, dico factis,
in quibus ritus hæreticorum exprimentur.

4 Quidā autem sunt hæreticorum credentes, de
quib. non apparet clare, quod credant eorum errori-
bus, sed videntur credere hæreticorū verbis, ius-
sionibus, & operibus. vt pote quia ad eorum dictū
vadunt, & veniunt: sermones eorum (si et raro)
audiunt: litteras eorū hinc inde deferunt: eis ser-
uunt: libros suscipiunt: nec comburunt: alimo-
niam eis deferunt: ducatum præbent: eos visitat:
& alia faciunt, in quibus de ritu hæreticorum ni-
hil ostenditur.

C Tales enim non iudicantur credentes hæreti-
corū hæresibus, nec hæretici sunt habendi: sed
non carent suspitione vehementi, vel leui, secun-
dum quod maiora, vel minora in eis indicia appa-
rent: & consequenter est eis abiuratio, seu pur-
gatio indicenda, iuxta c. Excommunicamus 1. §.
qui vero inuenti fuerint sola suspitione notabi-
les, & c. de her. li. 5. & eo. c. §. credentes. & c. Ac-
cusatus. in princ. eod. tit. lib. 6. Sunt enim tales su-
specti, quòd credant hæreticorum erroribus.

5 His concordat Archidiaconus in c. Quicun-
que. super verbo, credentes. de heret. lib. 6. Et
Guido Fulcodius, postmodū Papa Clemens iv.
in consultationibus ad Inquisitores hæreticæ præ-
uitatis, q. 9.

E

COMMENT. LXXV.

De credentibus, fautoribus, defensoribus, & re-
ptatoribus hæreticorum obuia cuiq; extat. Pō. in
tificum de c. ta in cap. excommunicamus 1. §. cre-
dentes. ca. si aduersus, vbi Doctores, extra de heret.
& in cap. quicunque. §. 1. & §. hæretici autem. de
heret. lib. 6. vbi copiose Archidiaconus, Ioannes
And. & alij. & in cap. in fidei fauorem. & in eo.
vt officium. §. 1. & in cap. vt commissi §. fin. &
in cap. statutum. §. 1. & in cap. vt Inquisitionis.
versi.

versuta pro defensione fidei. de heret. li. 6. Reperiturum Inquisitorum verbo, credente, fautores, &c. Zanchinus tract. de heret. ca. 3. & ibi Campegius. Turrecemata in sum. de Ecclesia. li. 4. par. 2. c. 21. Sanctas de catho. inst. tit. 15. idem in enchyridio. tit. 13. Locatus verbo, credentes. Siluester in sum. verbo, heresis 1. §. 10. Tabienfis in summa verbo, hereticus. §. 20. & 21. Alfonso Castus lib. 1. ca. 17. de iusta here. punitio. auctor quidam innominatus tract. de forma procedendi contra inquisitos de heresi in rubrica, De hereticis, credentibus. & c. idē eodē tracta. in rubrica. De panis hereticorum, & similia. Petrus de Palude lib. 4. senten. disti. 13. quæst. 3. Conradus Brunus lib. 1. de hereticis. c. 4. & alij, quos omitto consilii in ve manifesta. quibus locis etiam de fautoribus, defensoribus, & alijs complicitibus differant. de his etiam omnibus agit copiose Montanus in legibus septipartitis Hispania, le. 1. tit. 26.

Quomodo autem ex verbis cognoscantur credentes hereticorum, apertissime docet hic Eymericus, nec ulla nostra indiget expositione.

In libro quodā peruerso, in quo multa ad Inquisitionis officium spectantia continentur, eos dici credentes legimus; qui tantum fidem hereticorum habent, se non vitam.

Petrus de Palude lib. 4. senten. disti. 13. quæst. 3. conclusione 7. ait eos esse credentes, qui licet nulli heresi explicitē adhaerant, credunt tamen hereticos esse bonos homines, & habere bonam fidem, habentes ergo perfidiam hereticorum non explicitam, sed implicitam, credentes hereticorum sunt iudicio Petri de Palude.

Factis autē, ut si hereticos adorauerint, &c.) Multo facilius est cognoscere credentes hereticorum ex verbis quam ex factis: ac propterea olim iudicio consentiente delegatē Inquisitionis valde dubitatum fuit, ex quibus culpis, vel causis, aut factis possent aliqui iudicari credentes hereticorum, extatque in peruerso illo libro manuscripto bibliothecae Vaticanae, cuius sepe mentionem facio, consilium peritorum Aunionensium factū anno Domini MCCXXXV. quo singillatim traduntur culpe, ex quibus credentes hereticorum possent iudicari: sed copiosius & luculentius easdem declarauit concilium Narbonense c. 29. cuius verbo, etsi breuitati studeam, huc transferēda curauit, ut huic loco lux clarior asserat, ait itaq; ita: Sane inter culpas, ex quibus credentes possunt iudicari, ne vltius dubiteis, has esse firmiter arbitramur: Si reuerentiam fecerūt hereticis, vbi credentes, orationes ipsorum implorantes, & bonos homines profitentes, quasi adorant illos: Si consolatione ꝑ eorum, vbi eum quem consolantur in hereticum recipientes, per impositionem manuum se saluare prōditionaliter mentiuntur: Aut seruitio eorum, vbi maiore ipsorum librum tenente apertū, per ipsum quasi sub generali confessione remissionem intelligit fieri peccatorum: Aut cenā Valdensem, vbi die cenā menla posita, & pane superposito, Valdēsis vnus benedicens & frangens, danisque actantibus credit secundum damnablem sectam cōficere corpus Christi: non eaula prodendis, vel reprechē-

A dēdicōs, vel alia commendabili, seu excusabili, affuerunt. Si eisdem Valdēsis peccata sua cōfessi fuerint, vt solet & debet quis sacerdoti prōprio confiteri; Si pacem ad hereticis: seu Valdēsis, vel panem ab eis benedictum, a quocunq; sibi missum, vel datum, seienter & damnabiliter receperunt: Si crediderunt eos in sua secta saluari posse, vel esse bonos, vel sanctos homines. vel Dei amicos, vel nuntios, vel bonā cōuersionis, vel vita: vel eorū persecutores peccare, vel si eos taliter ꝑ laudauerunt, vel si aliquos ꝑ qualicunq; signo seu verbo, in eis se fidem & credentia habuisse in iure, vel alibi sunt professi: Si eos libenter & plures receperunt, audierunt, visitauerunt, victualia, seu alia dederunt, seu miserunt eisdē orationes ab eis, vel Epistolas, vel Euangelia didicerunt: hęc n. & similia, etsi nō probet singula, multa iuuant, presertim cum ꝑ Ioannes dicat in epistola: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert; nolite eum recipere in domo; nec aue ei dixeritis: qui n. dicit illi, aue, cōmunicat operibus eius malignis Hęc autē omnia intelligimus, cum hi q̄ sic culpabiles sunt inuenti, sciebant illos, vel per quos ista fiebant, esse hereticos vel Valdēses nec ignorabant, ꝑ sancta Ecclesia tales propter errore proprios secta q; suas dānabiles, ab vnitāte catholice fidei segregatos denūtiat, & excommunicat, persequitur, atque dānat: nec dicenti se hoc ignorasse, leuiter est credendū. hęc ibi. que tametsi eius sæculi hereticis competant, facile possunt ceteris accommodari, spectatis singulorū hereticorū cōditione, ritu, & ceremonijs.

B ter & plures receperunt, audierunt, visitauerunt, victualia, seu alia dederunt, seu miserunt eisdē orationes ab eis, vel Epistolas, vel Euangelia didicerunt: hęc n. & similia, etsi nō probet singula, multa iuuant, presertim cum ꝑ Ioannes dicat in epistola: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert; nolite eum recipere in domo; nec aue ei dixeritis: qui n. dicit illi, aue, cōmunicat operibus eius malignis Hęc autē omnia intelligimus, cum hi q̄ sic culpabiles sunt inuenti, sciebant illos, vel per quos ista fiebant, esse hereticos vel Valdēses nec ignorabant, ꝑ sancta Ecclesia tales propter errore proprios secta q; suas dānabiles, ab vnitāte catholice fidei segregatos denūtiat, & excommunicat, persequitur, atque dānat: nec dicenti se hoc ignorasse, leuiter est credendū. hęc ibi. que tametsi eius sæculi hereticis competant, facile possunt ceteris accommodari, spectatis singulorū hereticorū cōditione, ritu, & ceremonijs.

C Sermo nes eorum & prædicationes non tantū semel vel bis sed frequentius audierint.] Hic locus nō est sine obseruatione omittēdus, presertim in eo quod dicit: Non tantum semel, vel bis quoniā communis sententia est, eum qui semel tantum audit cōcōnes hereticorum, aut ad congregationes eorum proficiscitur non putari credētē: nā ex unico actu non insurgit credentia: cū non videatur approbati quod postea emittatur. argumēto leg. qui contra. C. de inestis nupt. c. constat. r. q. 1. cap. ex studijs, de presumpcio. secus tamen sibi uel pluries audiisset, seu iussit, quoniam ex actu geminato crimen ad consuetudinem trahi videtur. leg. nemo. C. de Episcop. audient. cum similibus ita Archidiaconus, Geminianus, Ioan. And. & alij in c. quicunq; §. heretici. verbo, credentes. de heret. lib. 6. Zanchinus tract. de heret. cap. 3. num. 6. versi. sed pone. Reperiturum Inquisitorū verbo, credētēs. §. sed ponamus, & verbo, bis. & Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 16. & ceteri communiter.

D actu non insurgit credentia: cū non videatur approbati quod postea emittatur. argumēto leg. qui contra. C. de inestis nupt. c. constat. r. q. 1. cap. ex studijs, de presumpcio. secus tamen sibi uel pluries audiisset, seu iussit, quoniam ex actu geminato crimen ad consuetudinem trahi videtur. leg. nemo. C. de Episcop. audient. cum similibus ita Archidiaconus, Geminianus, Ioan. And. & alij in c. quicunq; §. heretici. verbo, credentes. de heret. lib. 6. Zanchinus tract. de heret. cap. 3. num. 6. versi. sed pone. Reperiturum Inquisitorū verbo, credētēs. §. sed ponamus, & verbo, bis. & Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 16. & ceteri communiter.

E Et quamuis hæc sit communis sententia, nihilominus tamen non est contemnenda hoc loco EymERICI doctrina indicātis, ex vno, vel bino actu audiēdi sermones hereticorū non putari quē credētē, nisi pluries audiat: cui penitus consentit conciliū Narbonense paulo antea relatum. ubi pluries posuit, nulla facta mentione de vnico, uel gemino actu; idē uoluerunt periti Aunionenses consilio quodā de hac re, edito anno Domini MCCXXXV. ubi ita scriptū est. Similiter eos dicimus credentes, qui frequenter visitantes Valdēses: vel prædicationem eorum

† totaliter alio quocunq;.

† Episto. 2. cap. 1.

Ignorantia quandoque excusat.

An qui semel uel bis audit conciones hereticorum dicatur credens

Ex uno uel bino actu audiēdi conciones hereticorū, non insurgit credentia.

rum audientes: vel eos recipiētes, seu alias benefacientes eisdem pacis osculum receperunt. hæc ibi quod existimo diligenter animaduertendum: quoniam cum credentes indicentur hæretici, non videtur tutum ex geminato actu tantum crimen facile præsumere, præsertim si cum amplius potuerint frequentare, non frequentarint, nec obstat communis sententia quia nullo expresso iure nititur.

Atque ex his intelliges non esse facile admittendum quod scribit Campogius apud Zaehnum cap. 3. uer. quod autem hic dicit. ubi sub dubio relinquit, an qui semel audiuit conciones hæreticorum, aut ad eorum iuit congregationem, debeat credens hæreticorum iudicari, nam non erit plane credens.

Sed plurimum refert intelligere quo pacto hæc fiet: nam si quis catholicus in terris hæreticorum existens semel, vel bis ad conciones vadat hæreticorum, non iudicabitur credens iuxta præfatam doctrinam, si autem in terris catholicorum occulta ab hæreticis conuenticula celebrari intelligat, etsi semel tantum vadat, nisi denuntiet Episcopo, vel Inquisitori, non carebit iudici meo credentis suspitione: cum in hoc posteriori casu approbare censetur quod potuit auertere si iudicibus ecclesiasticis (ut debuit) indicasset, nisi considerata persona qualitate perignorantiam excusaretur.

Lochs emendatus.

Magis enim standum est factis, quam verbis. Ita est emendatus hic locus ex codice Cardinalis de Gambara: nam in Barconensi, Bononiensi & Sabellano præposuere legebatur ita: Magis enim standum est verbis quam factis. & sane præcedentia satis indicant perinde esse legendum, ut est impressum: quod apertissime etiam colligitur ex citata Christi auctoritate Matth. 21. ubi scriptum est in hæc verba: Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: fili, vado hodie operare in vineam meam: ille autem respondens, ait: nolo; postea autem penitentia motus abiit, accedens autem ad alterum dixit similiter, at ille respondens, ait: eo Domine, & non iuit, quis ex duobus fecit voluntatem patris? dicunt ei; primus, &c. quo loco aperte vult Christus concludere, in opere magis quam in verbis cerni animum. Hoc ipsum indicat apertius quadam verba in codice Cardinalis de Gambara reperta, quæ in cæteris desiderantur. hæc videlicet: Argumento de appellatione dilecti, ubi dicitur: Cum autem plus sit ad Sedem Apostolicam facto proiucare, quam verbo. & glossa ibi: quoniam plus est facto demonstrare, quam verbis dicere, quæ ideo sunt in hac impressione omissa, quoniam sine his sensus constare poterat.

Factis magis standum quam verbis.

Præfatum vero axioma, quod magis sit factis quam verbis standum in hac hæresis materia, ex multis uerum esse ostendit Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 8. nu. 12. & q. 34. num. 53. & q. 36. nu. 18. & Joannes Roias tract. de hæret. p. 1. nu. 276. & multis sequentibus quibus locis concludunt, eum qui constituitur factum hæreticum, & prauam intentionem negare vel impenitentem curiæ seculari esse relinquendum, de quo dixi alibi plenius: neque enim debet hæc sententia simpliciter verba putari, nisi & alia plerumque concurrant.

A d Quidam alij sunt hæreticorum credentes, de quibus non apparet clare, &c. Observandum est, hic diligenter eos solum ex factis dici proprie hæreticorum credentes, qui ea facta committunt, in quibus ritus hæreticorum continentur; qui vero ea perpetrant, in quibus non est proprie ritus hæreticorum, licet suspitione hæresis, ob familiaritatem et obedientiam, quam hæreticis exhibent, non careant, non tamen iudicantur credentes, causam tradit Guido Fulcodius in dist. q. 9. quæ hic citat Emericus dicens: Verum si quis eos uisitauit, alimoniam præbuit, ducatum præstitit, & similia, in quibus nihil de ritu ipsorum expressum ostenditur, quamuis aliqui contrarium scriperint, non credo quod possit credens iudicari, nam hæc omnia sunt interdum ex affectione carnali, interdum precibus amicorum, interdum pecunia interueniente. hæc ille.

B Sunt autem quæ tradit Fulcodius ad hanc questionem intelligendam valde apta, quæ nos ob breuitatem omittimus.

C Et consequenter est eis abiuratio, seu purgatio indicenda. Verissima est hæc Emerici sententia, ut scilicet aduersus huiusmodi credentes, quos ultimo loco númerauit, procedatur velut contra suspectos, qui compellantur vel abiurare, vel se purgare, aut tormentis subiciantur: aliter enim non possunt excludere suspitionem hæresis, quam ex præfatis operibus contraxerunt; quod qualiter fieri debeat alibi dictum est.

QVÆSTIO LI.

De receptatoribus Hæreticorum.

S Y M M A R I V M.

- 1 Recipientium hæreticorum duplex genus est.
- 2 Receptatores hæreticorum quando culpa vacent, & quando non.
- 3 Qui proprie receptatores appellentur hæreticorum.
- 4 Et qui ex his hæretici habendi sint, qui vero tantum suspecti.
- 5 Hæreticorum receptatores qui dicantur proprie.
- 6 Et quando cum culpa, & hæretici sint quando non.

Vinquagesima prima quæstio est: Hæreticorum receptatores qui dicuntur sunt; & si hæretici habendi sunt?

E 1 Ad hanc respondemus, quod recipientes hæreticos in domibus suis sunt in duplici genere: Quidam namque sunt, non tantum semel, neque bis, sed pluries & frequenter hæreticos recipiunt: & isti proprie & lecondum vim vocabuli dicuntur receptatores, à receptando, quod est verbum frequentatiuum: & inde dicitur receptaculum domus vel hospitium, in quo hæretici frequenter & pluries conueniunt ad docendum, vel ad morandum.

2 Et tales receptatores quandoque sunt sine culpa, ut puta si ignoranter hoc faciunt, ut quia eorum errores nesciunt, nec aliquid sinistrae audie-